

2017

ARCHEOLOGIENOTA
Walshoutemstraat te Landen (Vlaams-Brabant)
ADEDE Archeologisch Rapport 176

CLAEYS S.

JANSSENS D.

VAN HUFFEL C.

ADEDE ARCHEOLOGISCH RAPPORT 176

Archeologienota
Walshoutemstraat te Landen
(Vlaams-Brabant).

JANSSENS D., CLAEYS S. & VAN HUFFEL C.

Colofon

Uitgever	ADEDE bvba
Jaar van uitgave	2017
Plaats van uitgave	Gent
Redactie	Bart De Smaele, Hadewijch Pieters & David Janssens
ISSN	2033-6810

---

*Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt
door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook,
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van ADEDE bvba.*

Inhoudsopgave

1	Administratieve fiche	- 5 -
2	Bureauonderzoek	- 11 -
2.1	Archeologische voorkennis	- 11 -
2.2	Aanleiding van het onderzoek.....	- 11 -
2.3	Doel van het onderzoek	- 11 -
2.4	Huidige situatie projectgebied	- 12 -
2.5	Beschrijving geplande werken.....	- 12 -
2.6	Randvoorwaarden	- 12 -
2.7	Werkwijze	- 12 -
3	Assessmentrapport.....	- 16 -
3.1	Landschappelijke situering van het onderzoeksgebied.....	- 16 -
3.2	Geo(morfo)logische en bodemkundige situering van het onderzoeksgebied	- 18 -
3.2.1	Tertiair geologisch	- 18 -
3.2.2	Quartair geologisch	- 19 -
3.2.3	Boringen	- 20 -
3.2.4	Bodem	- 21 -
3.2.4.1	Bodetypekaart.....	- 21 -
3.2.4.2	Potentiële bodemerosie	- 22 -
3.2.4.3	Erosiegevoeligheid.....	- 23 -
3.2.4.4	Landgebruik	- 24 -
3.2.4.5	Gewestplan.....	- 25 -
3.3	Historische situering van het onderzoeksgebied	- 27 -
3.3.1	Algemene historische situering	- 27 -
3.3.2	Historisch kaartmateriaal	- 27 -
3.3.2.1	Kaart van Ferraris (1771 – 1778)	- 27 -
3.3.2.2	Atlas der Buurtwegen (1840)	- 28 -
3.3.2.3	Topografische kaart van Vandermaelen (1846 – 1854)	- 29 -
3.3.2.4	Kaart van Popp (1842 – 1879)	- 30 -
3.3.2.5	Luchtfoto's 1971.....	- 31 -
3.3.2.6	Luchtfoto's 1979-1990	- 32 -
3.3.2.7	Luchtfoto's 2014.....	- 33 -

3.4	Archeologische situering van het projectgebied.....	- 35 -
3.4.1	Late middeleeuwen	- 35 -
3.4.2	Nieuwe Tijd.....	- 36 -
3.4.3	Archeologisch onderzoek	- 37 -
4	Besluit	- 38 -
4.1	Besluit gespecialiseerd publiek	- 38 -
4.2	Besluit breed publiek.....	- 40 -
5	Bibliografie.....	- 41 -
6	Lijst van plannen.....	- 42 -
7	Lijst van figuren	- 43 -

1 Administratieve fiche

Projectcode	2017C427
Site	Walshoutemstraat Landen
Projectsigle ADEDE	LAN-WAL
Ligging	Walshoutemstraat 46 BE 3401 Landen
Bounding Box	Punt 1 (NO): X: 201078,500m Y: 157176,348m Punt 2 (ZW): X: 200969,166 Y: 157094,824m
Topografische kaart	Zie plannr. 1 (onderaan paragraaf).
Kadaster	Walshoutem 3 ^{de} Afd., Sectie B, nrs. 577T, 585N, 590F (deel) & 589E (deel) Zie Plannr. 3 (onderaan paragraaf)
Soort onderzoek	Bureaustudie
Opdrachtgever	BOUWBEDRIJF M.V.G. Wolfshaegen 35 BE- 3040 Huldenberg
Aard van de vervolgwerken	Verkaveling + nieuwbouw gezinswoningen
Uitvoerder	ADEDE bvba
Erkenningsnummer ADEDE bvba	2015/00058
Erkend archeoloog	Bart De Smaele 2015/00070 Hadewijch Pieters 2017/00168
Tijdelijke bewaarplaats archief	ADEDE bvba
Bibliografische referentie	Janssens D., Claeys S. & Van Huffel C., 2017, Archeologienota Walshoutemstraat te Landen (Vlaams-Brabant), ADEDE Archeologisch Rapport 176, Gent.
Grootte projectgebied	Ca. 3290m ²
Periode uitvoering	April 2017
Thermen thesaurus Onroerend Erfgoed	Archeologienota, bureaustudie

Verstoorde zones	Zie plannr. 4 (onderaan paragraaf)
------------------	------------------------------------

ADEDE
SEARCH & RECOVERY

LANDEN-WALSHOUTEMSTRAAT

Plannr. 1
Topografische kaart

2017C427   20/04/2017

© AGIV

Legende

 Projectgebied

LANDEN-WALSHOUTEMSTRAAT

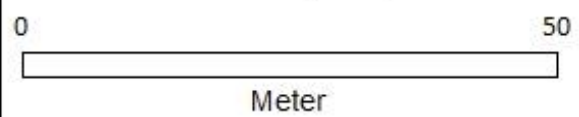
Plannr. 2
Orthofoto 2016

2017C427   20/04/2017

© AGIV

Legende

 Projectgebied

LANDEN-WALSHOUTEMSTRAAT

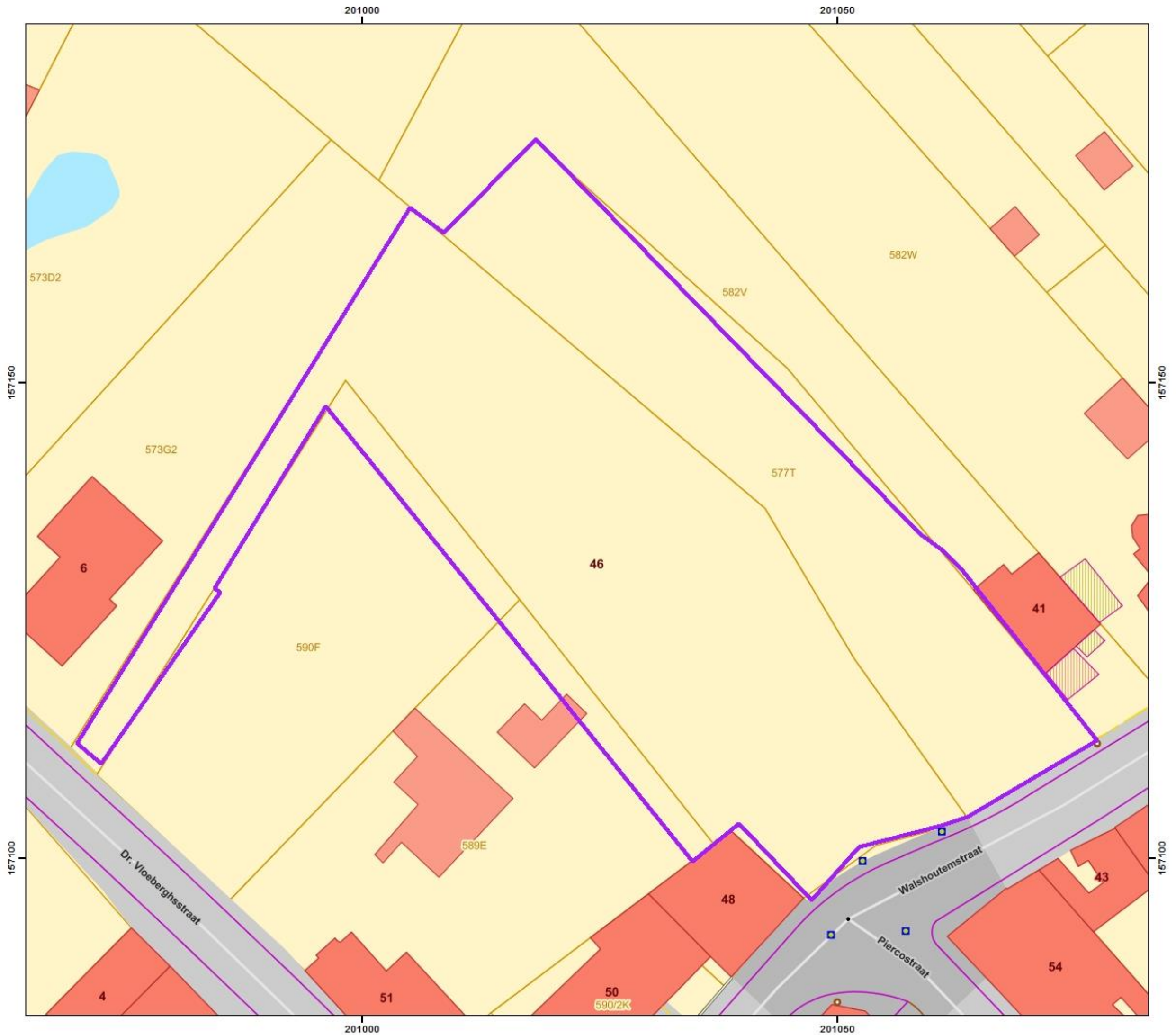
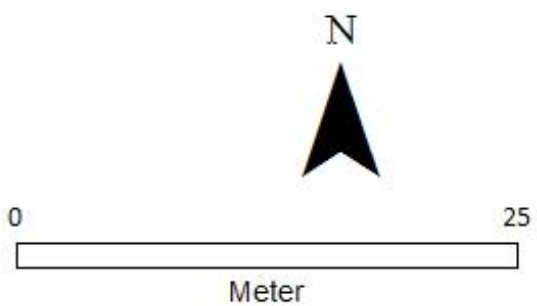
Plannr. 3
GRB kaart (kadaster)

2017C427   20/04/2017

© AGIV

Legende

 Projectgebied

LANDEN-WALSHOUTEMSTRAAT

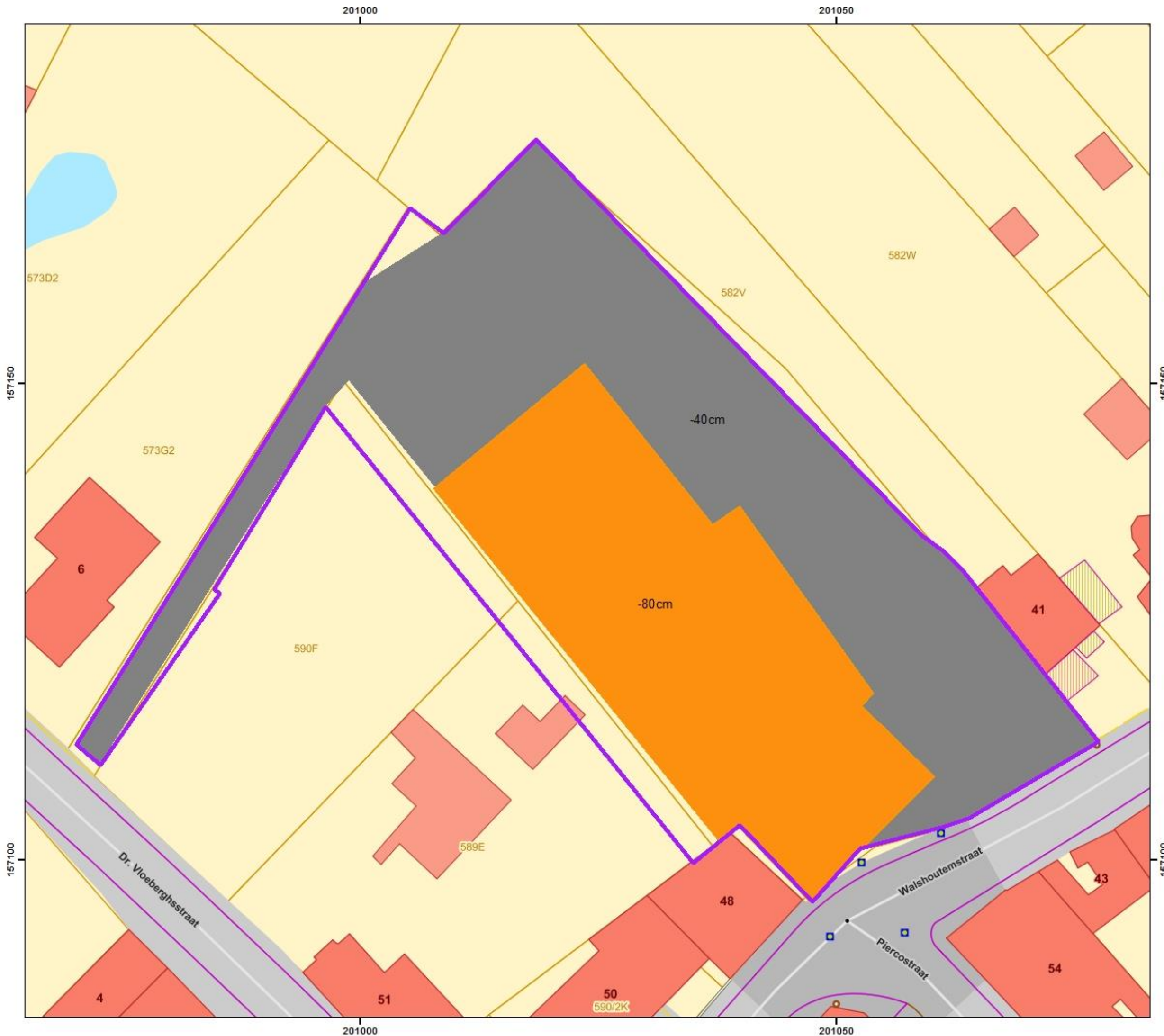
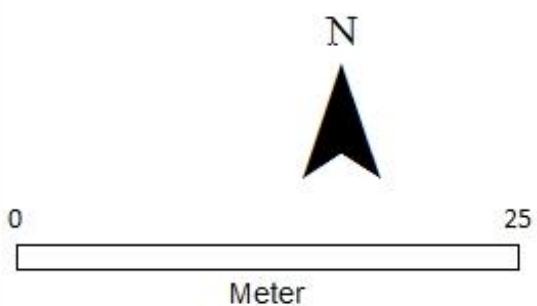
Plannr. 4
Verstoorde zones

2017C427   20/04/2017

© AGIV

Legende

- Projectgebied
- Recente Bebouwing
- Verharding

2 Bureauonderzoek

2.1 Archeologische voorkennis

Binnen de contouren van het onderzoeksgebied werd nog geen archeologisch onderzoek uitgevoerd. In de nabije en ruime omgeving echter wel, deze worden toegelicht in het assessmentrapport.

2.2 Aanleiding van het onderzoek

De archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van een geplande verkavelingsvergunningaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000m² of meer bedraagt. De initiatiefnemer is daarom verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningaanvraag.

2.3 Doel van het onderzoek

Deze archeologische nota heeft tot doel om door middel van de bestaande archeologische, geografische, geologische, en historische bronnen de mogelijkheid tot het aantreffen van archeologisch waardevolle sites binnen het projectgebied te onderzoeken. Aan de hand van de verzamelde informatie wordt vervolgens een programma van maatregelen opgesteld met het doel de archeologische kennis te bewaren voor de volgende generaties.

Volgende onderzoeksvragen worden in deze archeologienota behandeld:

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied?
- Zijn er archeologische sites met relevante cultuurhistorische waarde gekend op of in de omgeving van het onderzoeksgebied?
- Hoe evolueerde het historisch landgebruik van het onderzoeksgebied?
- Hoe evolueerde de historische bebouwing van het onderzoeksgebied?
- Wat is de potentiële impact van de geplande werken op het cultuurhistorisch en archeologisch erfgoed?

2.4 Huidige situatie projectgebied

Het complete projectgebied ligt braak, er is dus geen bebouwing meer aanwezig. Achteraan het perceel zijn enkele hoogstammige bomen aanwezig. Aangezien het projectgebied in het westen ook delen bevat van naburige percelen, is op de grens tussen deze percelen een afsluiting aanwezig, deels een muur, deels een afsluiting in betonplaten.

Voor een inplantingsplan van de bestaande toestand wordt verwezen naar plannr. 5.

2.5 Beschrijving geplande werken

Het gebied wordt verkaveld waarbij twaalf eengezinswoningen zullen opgetrokken worden waarvan acht halfopen en 4 open. Achteraan de woningen zal telkens een terras aangelegd worden. Centraal door het gebied loopt vanaf de Walshoutemstraat een verharde weg, bestaande uit kasseien. Deze doorkruist het onderzoeksgebied helemaal en loopt via de smalle strook in het westen door tot de Dr. Vloeberghstraat. Langsheen deze weg zullen 15 parkeerplaatsen voorzien worden. In het gebied wordt verder veel ruimte gelaten voor groen, onder meer gras, struiken en bomen.

Voor een inplantingsplan van de ontworpen toestand wordt verwezen naar plannr. 6.

2.6 Randvoorwaarden

Nvt

2.7 Werkwijze

Dit bureauonderzoek heeft tot doel de aanwezigheid en de bewaringstoestand van de archeologische resten binnen het projectgebied in te schatten, alsook de impact van de geplande werken op het aanwezige archeologische erfgoed. Op basis van de verworven kennis kunnen concrete aanbevelingen geformuleerd worden voor een eventuele verder prospectie-/opgravingsstrategie. De archeologische verwachting van het projectgebied wordt gebaseerd op gekende geologische, landschappelijke, archeologische, historische en geografische bronnen. Hiervoor wordt beroep gedaan op gekende literatuur, de Centraal Archeologische Inventaris, het Geoportaal van Onroerend Erfgoed en de Databank Ondergrond Vlaanderen. Dit alles wordt vervolgens samengelegd met topografische kaarten, recente luchtfoto's, kadasterkaarten en plannen van de gekende/geplande toestand.

Overzicht geconsulteerde kaarten:

- Onderzoeksgebied:
  - Inplantingsplan huidige toestand
  - Inplantingsplan geplande toestand
  - Doorsnede bestaande toestand
  - Doorsnede nieuwe toestand
- Geografische/geo (morfo)logische en bodemkundige situering:
  - Topografische kaart
  - Orthofoto
  - Kadasterkaart
  - Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II
  - Tertiair geologische kaart
  - Quartair geologische kaart
  - Bodemtypekaart
  - Potentiële bodemerosiekaart
  - Erosiegevoeligheidskaart
  - Bodemgebruiksbestand
  - Gewestplan
- Historische situering:
  - Cartes des Pays-Bas van Fricx, 1744
  - Kaart van Ferraris, 1777
  - Atlas der Buurtwegen, 1840
  - Kaart van Vandermaelen, 1846-1854
  - Kaart van Popp, 1842-1879
  - Luchtfoto's
- Archeologische situering:
  - Geoportaal Centraal Archeologische Inventaris
  - Inventaris Onroerend Erfgoed

LANDEN-WALSHOUTEMSTRAAT

Plannr. 5
BEstaande toestand

2017C427   20/04/2017

© AGIV

Legende

Projectgebied

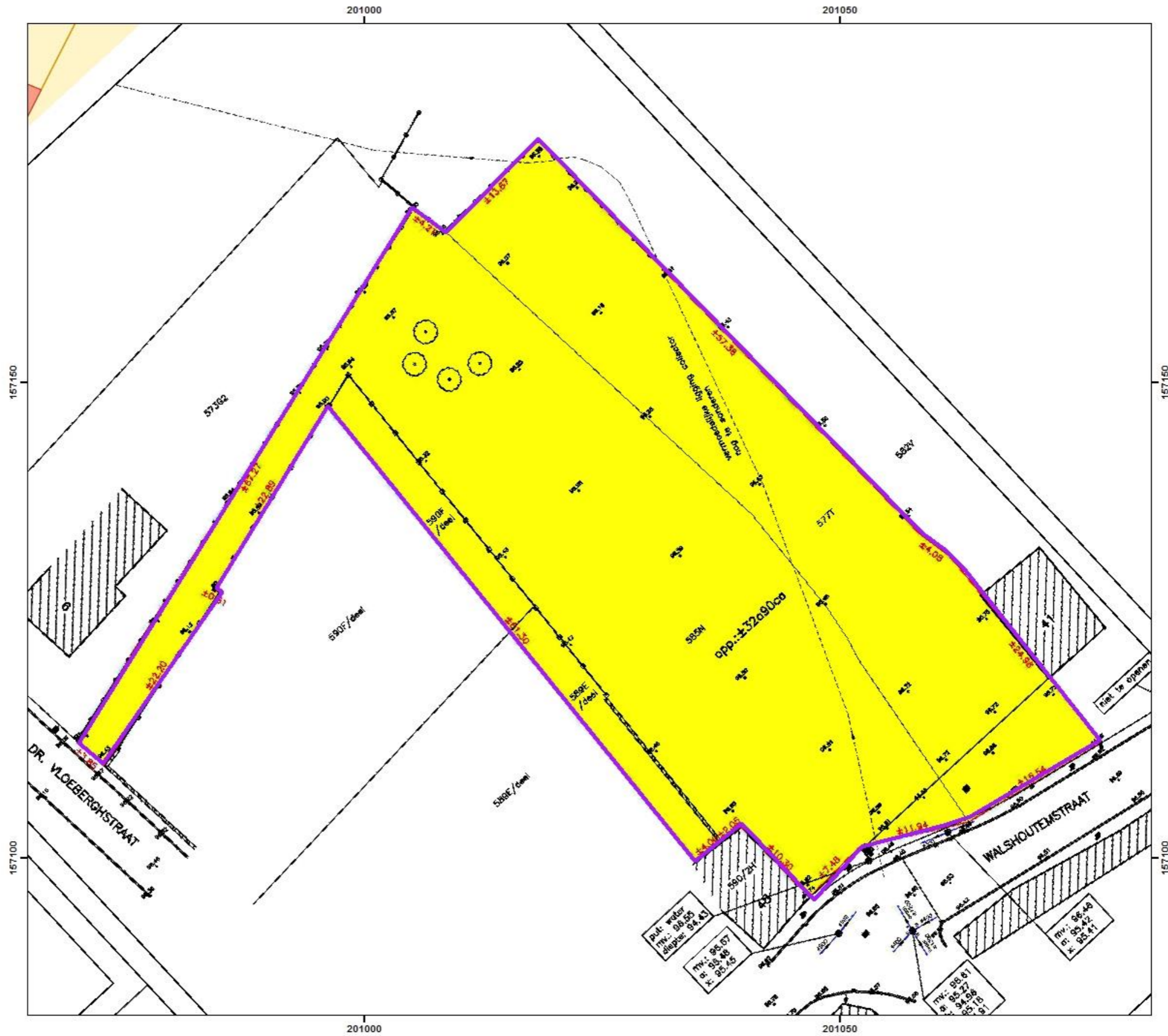
N

0   25

Meter

LANDEN-WALSHOUTEMSTRAAT

Plannr. 6
Geplande toestand

2017C427   20/04/2017

© AGIV

Legende

Projectgebied

N

0   25
Meter

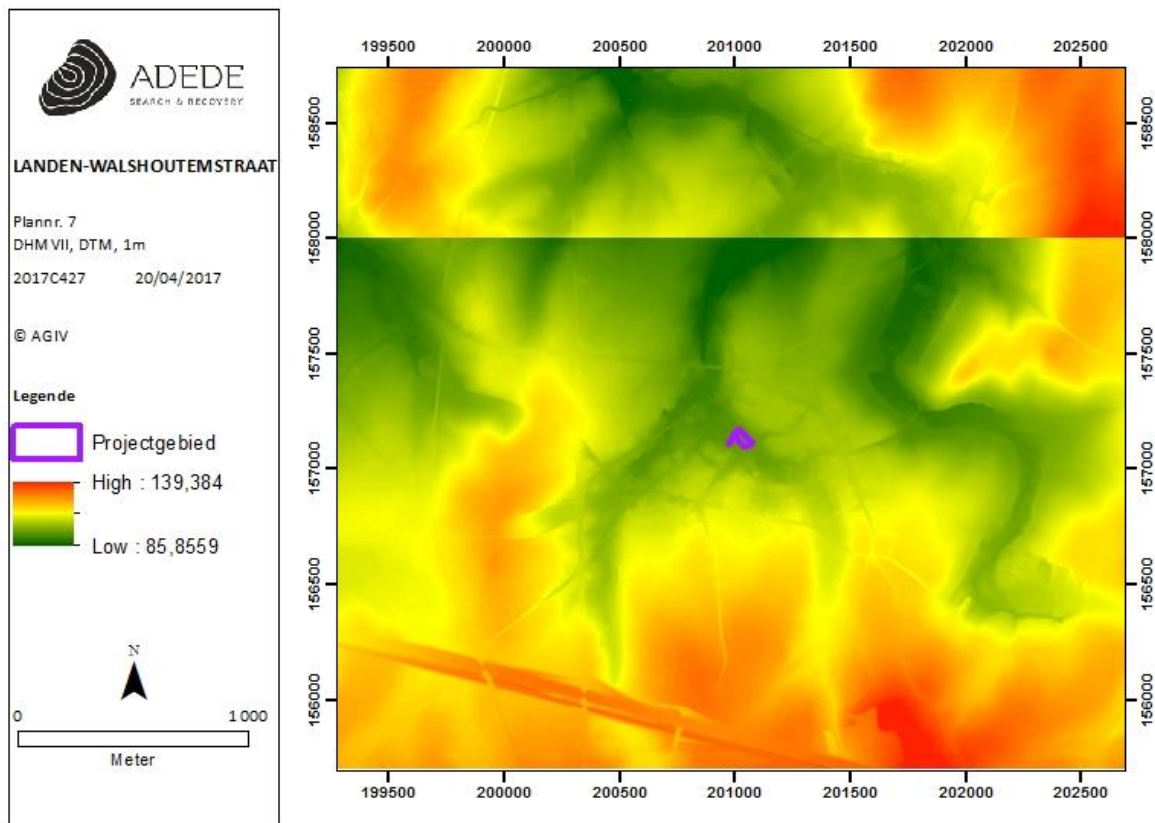

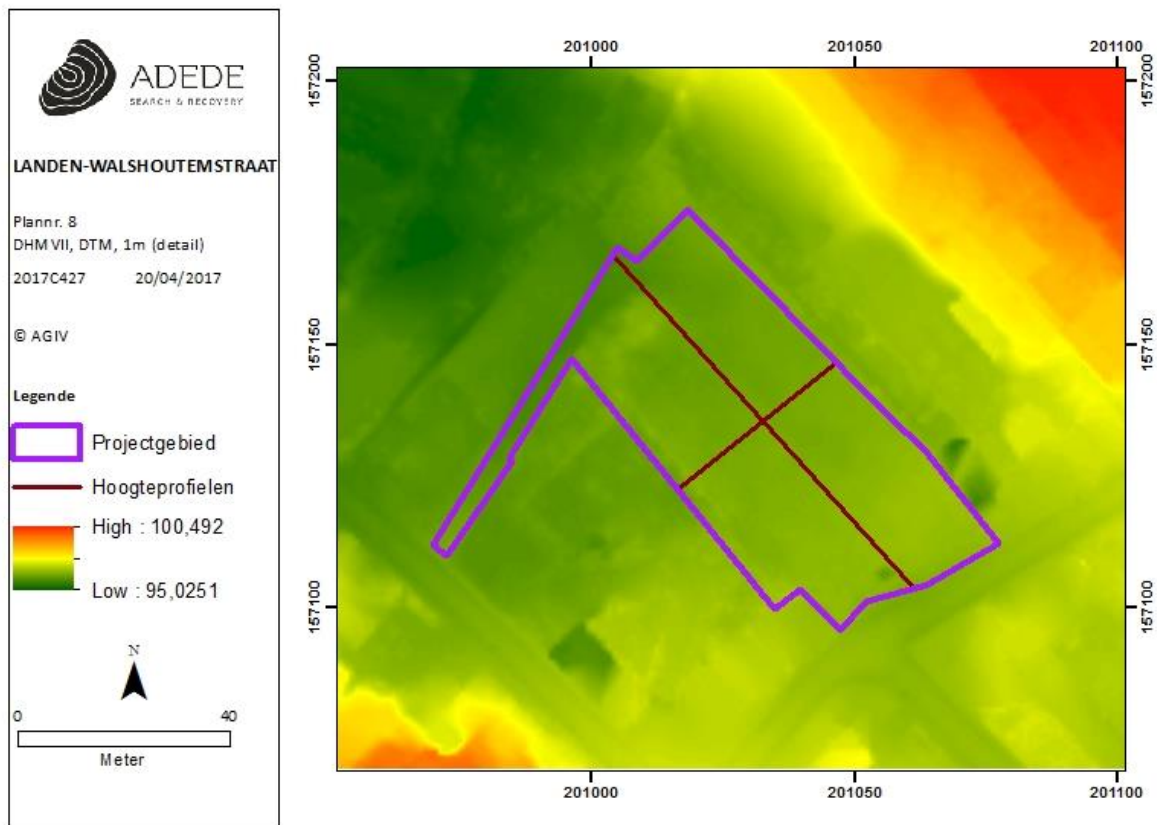
3 Assessmentrapport

3.1 Landschappelijke situering van het onderzoeksgebied

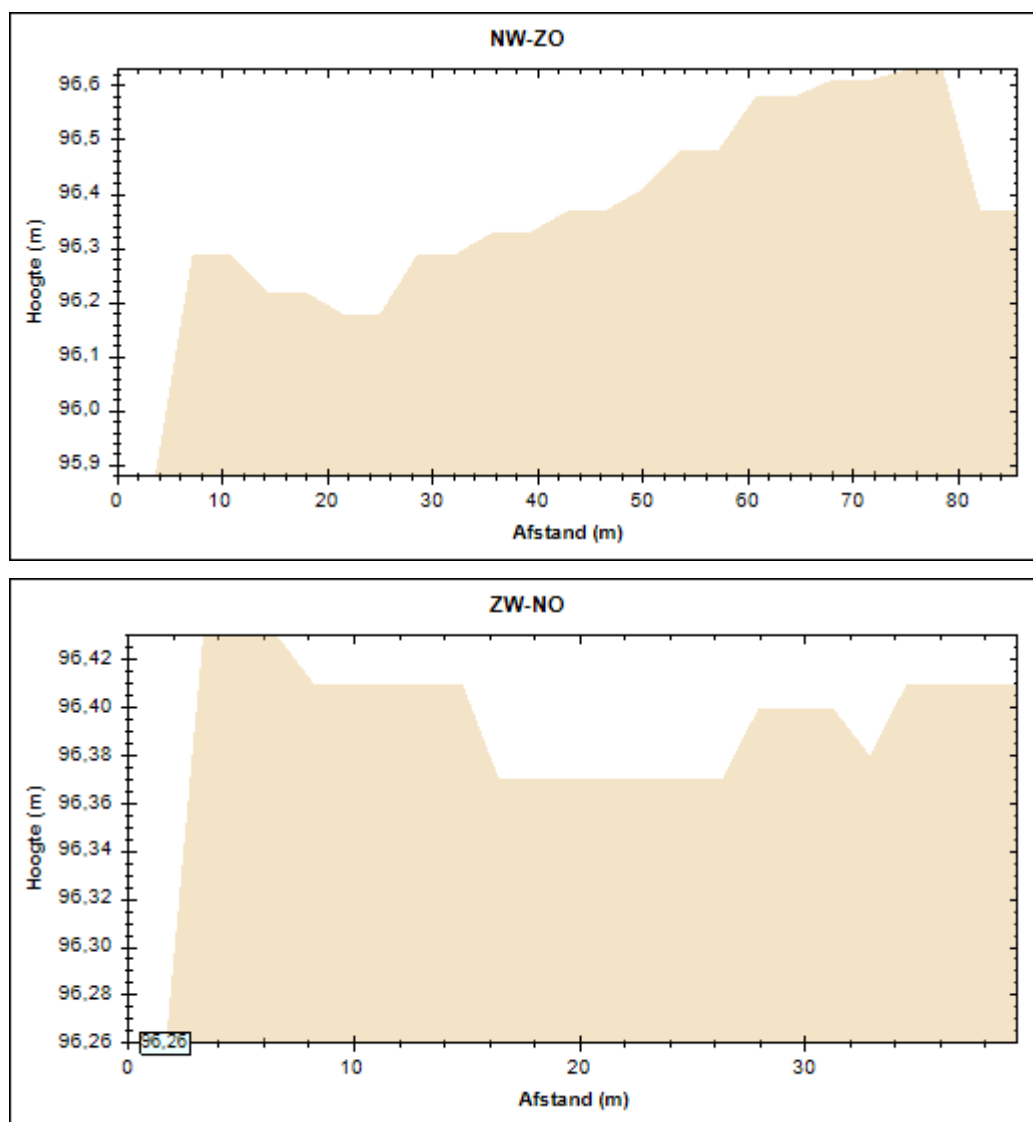
Het onderzoeksgebied bevindt zich ter hoogte van de Walshoutemstraat op een gemiddelde hoogte van 96.5m TAW, ingesneden in het omliggende landschap. De afwatering gebeurt via de Molenbeek, een bijrivier van de Kleine Gete, deze behoort tot het Demerbekken.

Figuur 1. Situering van het projectgebied op het DHM VII, digitaal terreinmodel 1m.

Figuur 2. Situering van het projectgebied op het DHMVII, digitaal terreinmodel 1m (detail).

Figuur 3. Hoogteprofielen van het projectgebied.

3.2 Geo(morfo)logische en bodemkundige situering van het onderzoeksgebied

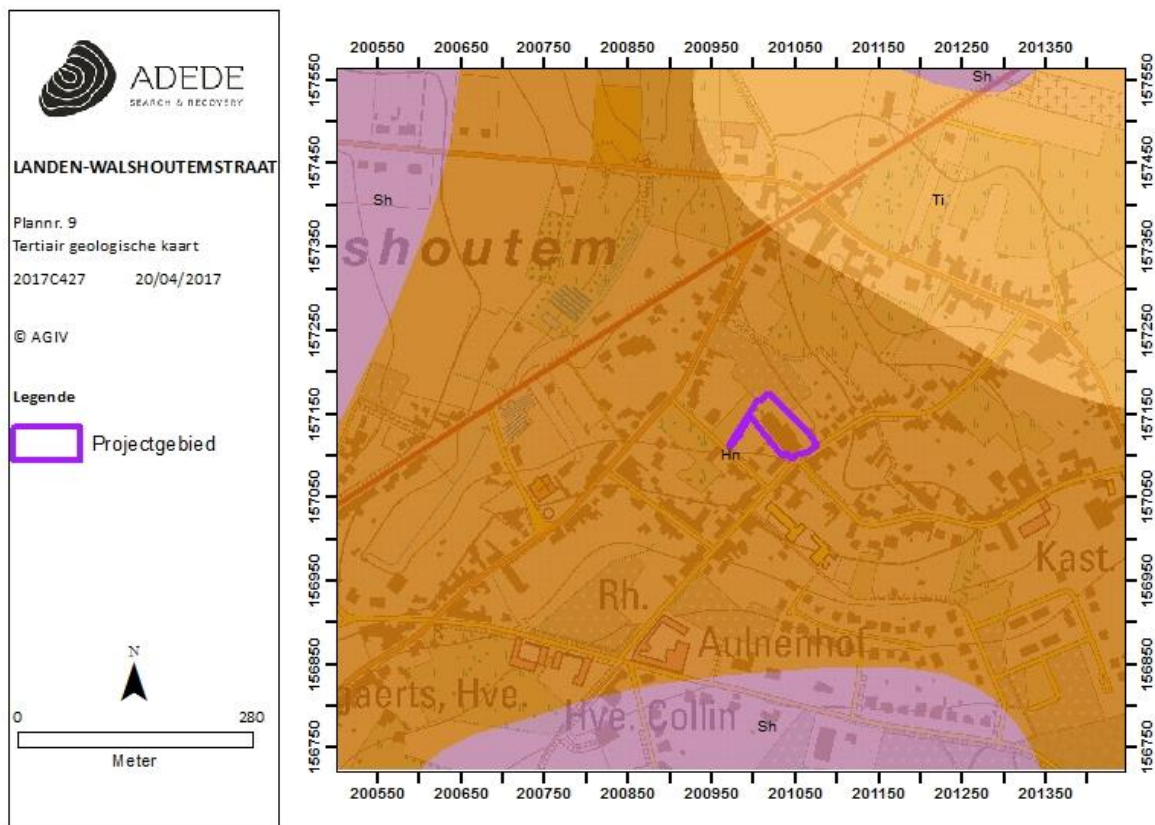
3.2.1 Tertiair geologisch

Ter hoogte van het volledige onderzoeksgebied is de Laat-Paleocene **Formatie van Hannut**¹ (Hn) terug te vinden. Deze formatie vormt een grijsgroene, fijne zandlaag met soms dunne kleihoudende intercalaties. Plaatselijk is er zandsteen terug te vinden en naar onder toe vindt men meer klei tot zandhoudende klei. De Formatie van Hannut is de onderste formatie is van de Landen Groep² (samen

¹ Bogemans F., 2007, Toelichting bij de quartairgeologische kaart, kaartblad 33, Sint Truiden, Vrije Universiteit Brussel, Brussel.

² <https://dov.vlaanderen.be/dovweb/html/pdf/StTruiden33Qweb.pdf>

met de Formatie van Tienen). De formatie wordt verder opgedeeld in 4 leden (van oud naar jong): het Lid van Waterschei, Halen, Lincen en Grandglise. Het lid van Waterschei bevat voornamelijk klei terwijl de leden van Halen en Lincen respectievelijk zandige silt en kalksteen bevatten. Het jongste lid van de Formatie van Hannut, namelijk het Lid van Grandglise, bevat voornamelijk zand.

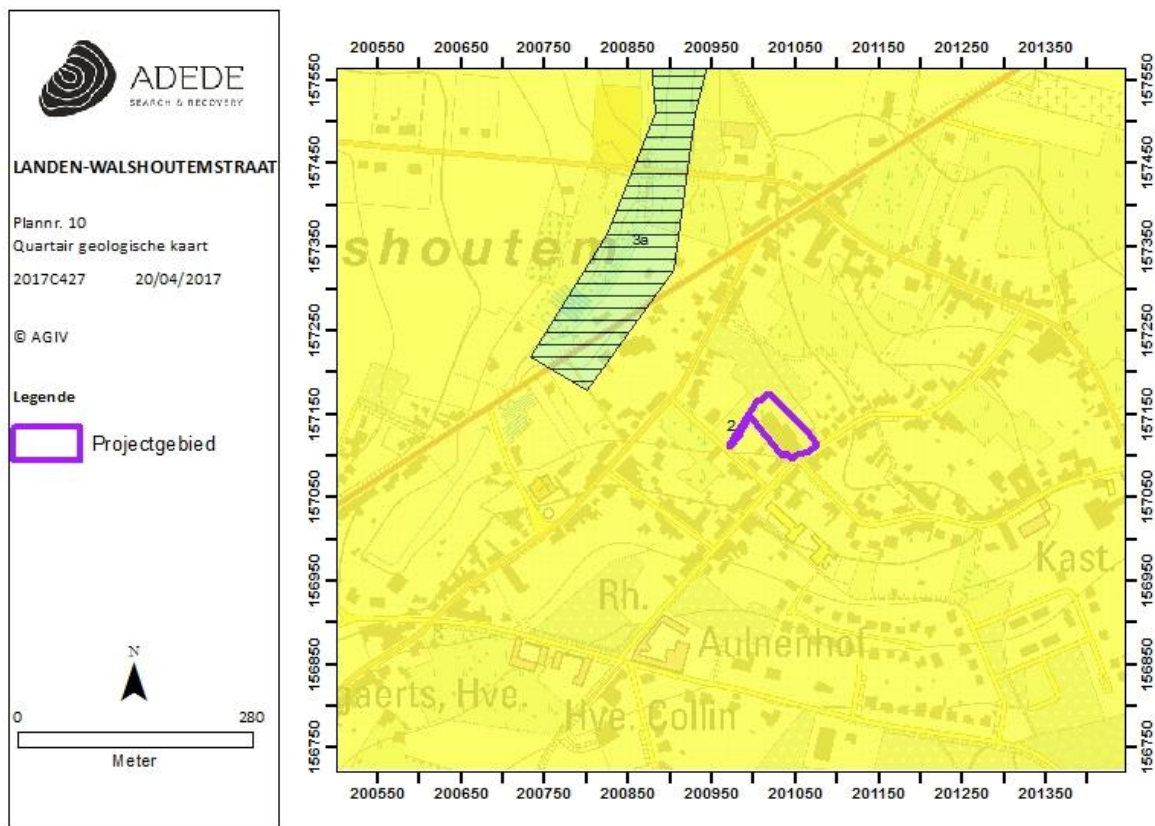
Figuur 4. Situering van het projectgebied op de tertiair geologische kaart.

3.2.2 Quartair geologisch

Het volledige onderzoeksgebied is gesitueerd in eenzelfde quartaire afzetting, met name **profieltype 2**. Bij dit profieltype³ zijn geen Holocene en/of tardiglaciale afzettingen aanwezig bovenop de Pleistocene sequentie. Dit profieltype bestaat uit *ELPw en/of HQ*: Dit zijn eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) of mogelijk Vroeg-Holoceen. In de meer noordelijke en centrale delen van Vlaanderen zijn deze opgebouwd uit zand tot zandleem en in het zuidelijke gedeelte van Vlaanderen), waar het onderzoeksgebied zich bevindt, bestaan deze afzettingen

³ Bogemans F., 2005, *Legende overzichtkaart quartairgeologie Vlaanderen*, Vrije Universiteit Brussel, Brussel.

voornamelijk uit silt (loess). Anderzijds kunnen er eveneens hellingsafzettingen van het quartair aanwezig zijn.

Figuur 5. Situering van het projectgebied op de quartair geologische kaart.

3.2.3 Boringen⁴

Ter hoogte van het onderzoeksgebied zelf werden in het verleden nog geen boringen uitgevoerd. Wanneer gekeken wordt naar mogelijke boringen in een straal van 200 m rondom het onderzoeksgebied, kan men er 6 terugvinden:

- kb41d119w-B59 (ca. 80 m ten zuidwesten):
 XY(Lambert72)   200998.8   157069.5
  - 0,00 – 5,00 m: Quartaire afzettingen
  - 5,00 – 17,00 m: Formatie van Hannut
  - 17,00 – 32,00 m Formatie van Heers
- kb41d119w-B87 (ca. 95 m ten oosten):

⁴ <https://dov.vlaanderen.be/dovweb/html/index.html>

XY(Lambert72) 201127.5 157138.9

- 0,00 – 1,00 m: Quartaire afzettingen
- 1,00 – 1,00 m: Lid van Lincet (Formatie van Hannut)

Hieruit kan afgeleid worden dat de quartaire afzettingen ter hoogte van het onderzoeksgebied een dikte hebben van gemiddeld minimum 1,00 m. De beschreven boringen dateren van 1936 waardoor de mogelijkheid bestaat dat deze niet meer representatief zijn voor de huidige toestand. Voor de volledigheid worden ze hier wel opgenomen.

3.2.4 Bodem

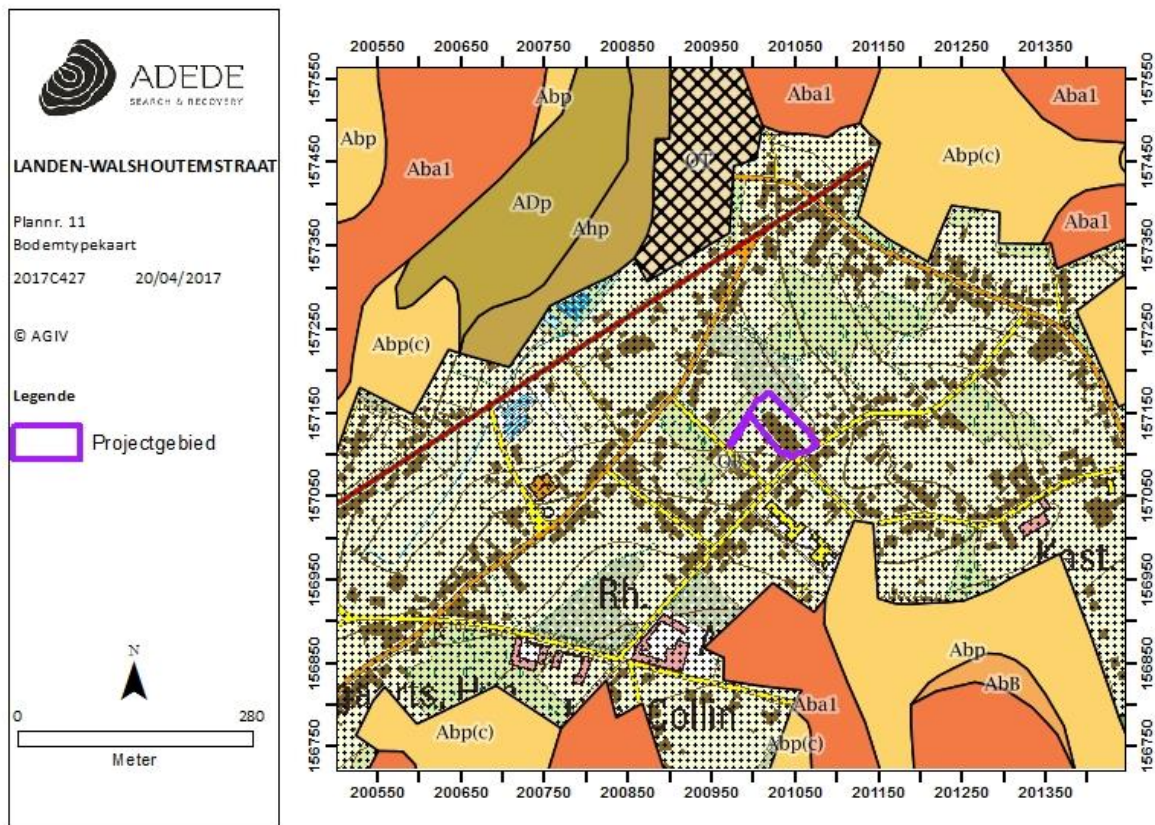
In dit hoofdstuk worden achtereenvolgens de bodemtypekaart, potentiële bodemerosiekaart, erosiegevoeligheidskaart en het bodemgebruiksbestand besproken.

3.2.4.1 Bodemtypekaart

Op de bodemtypekaart wordt ter hoogte van het onderzoeksgebied 'OB' als bodemtype teruggevonden. Dit duidt op een bebouwde zone waarbij het bodemprofiel gewijzigd of vernietigd is door ingrepen van de mens. Deze bodems weerspiegelen niet het originele bodemprofiel. Deze zone spreidt zich buiten het onderzoeksgebied verder uit, vooral naar het oosten en het westen.

Ter hoogte van het onderzoeksgebied komen er in eerste instantie leembodems (A . .) voor:

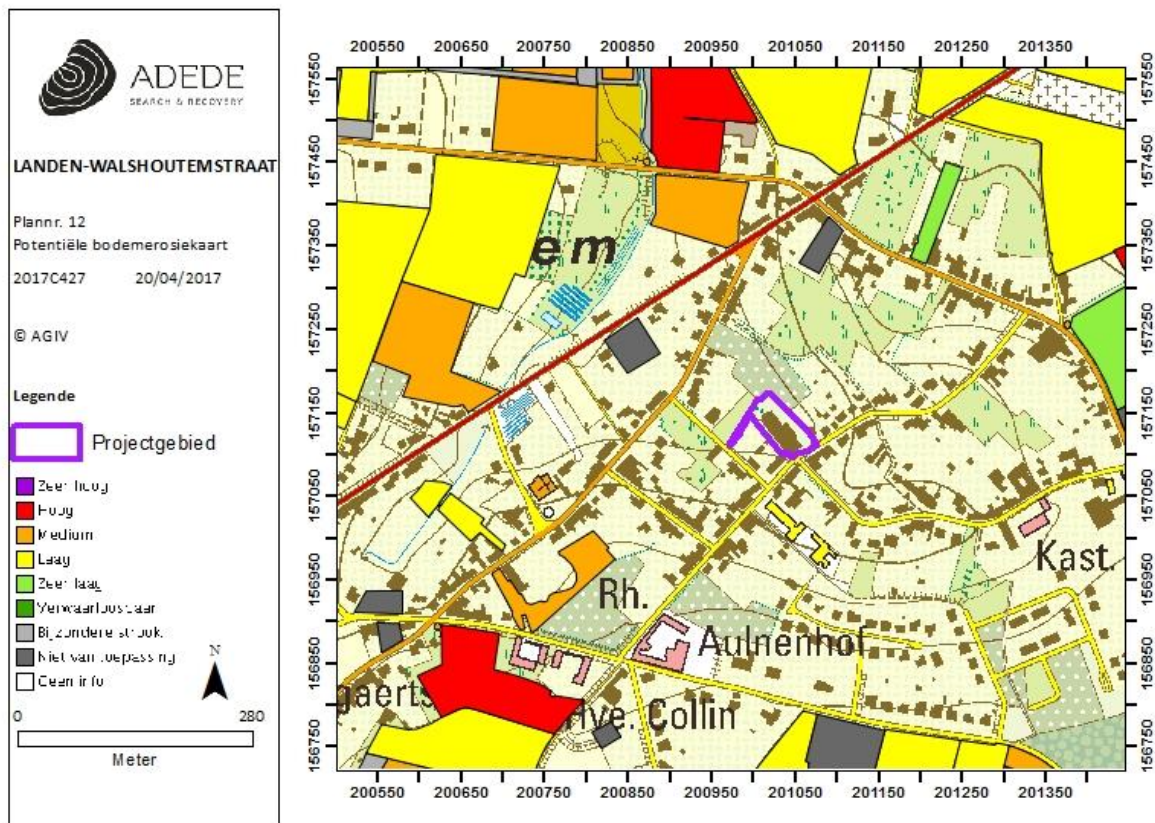
- **Abp**: Deze droge leembodems komen voor in colluviale droge leemdepressies. Ze bestaan uit leemateriaal geërodeerd van de hoger liggende plateaugronden. Deze gronden hebben meestal een gering waterbergingsvermogen en zijn niet-gleyig.
- **Aba1**: Dit zijn droge leembodems met een textuur B Horizont die aangerijkt is aan klei en sesquioxiden. Deze bodems vertonen geen watergebrek of wateroverlast door de goede drainage en het hoog waterbergend vermogen.
- **Ahp**: Dit zijn natte leembodems zonderprofielontwikkeling. De gleyverschijnselen beginnen tussen de 20 en 50 cm. Deze gleyverschijnselen worden veroorzaakt door een tijdelijke grondwatertafel (stuwwater), die in de winter op geringe diepte voorkomt. Deze gronden nemen slechts een onbeduidende oppervlakte in (op zeer slecht ontwaterde plaatsen in de depressies). Ze kunnen door buizendrainage sterk verbeterd worden.

Figuur 6. Situering van het projectgebied op de bodemtypekaart.

3.2.4.2 Potentiële bodemerosie

De potentiële bodemerosie per perceel houdt rekening met onder meer het bodemtype, de hellingsgraad en de hellingslengte van het perceel. Het houdt echter geen rekening met het huidige landgebruik. Voor het onderzoeksgebied zijn er geen exacte waarden beschikbaar. Ter hoogte van het onderzoeksgebied, binnen een straal van 500 m, is de totale potentiële erosie zeer variabel van zeer laag tot hoog.

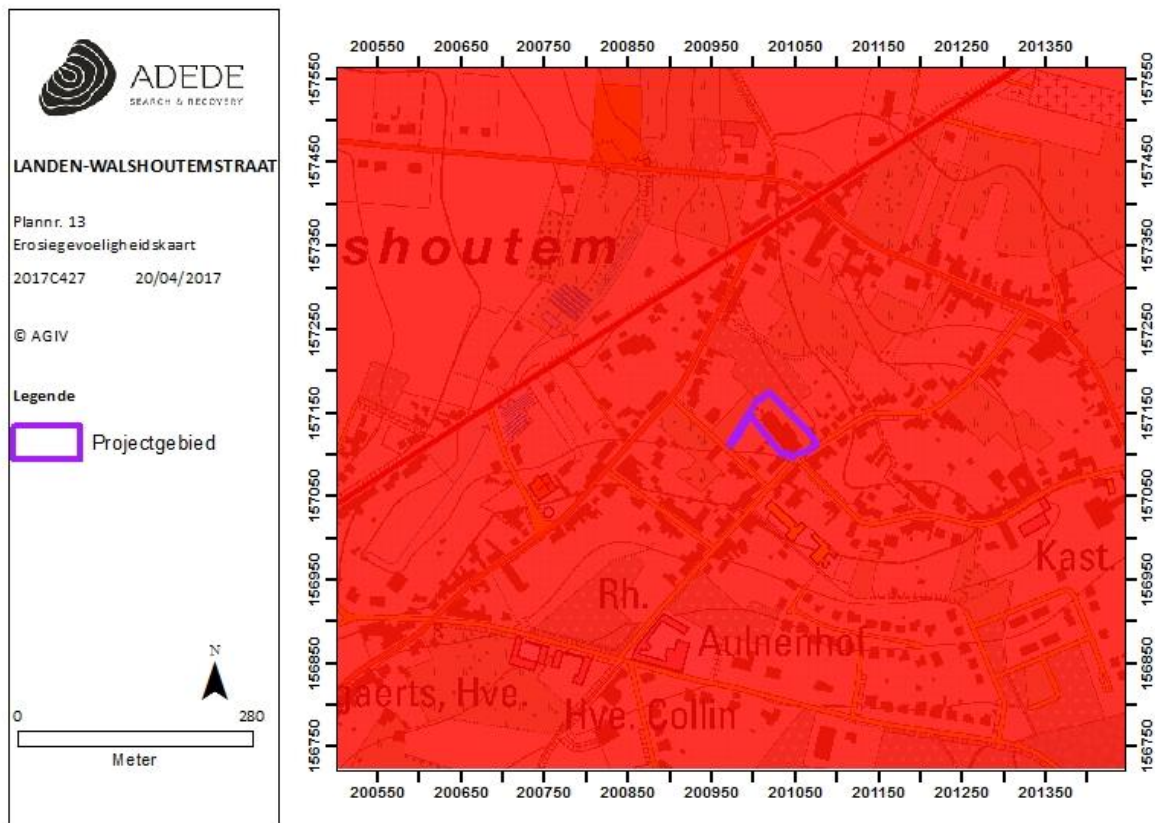

Figuur 7. Situering van het projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart.

3.2.4.3 Erosiegevoeligheid

Het onderzoeksgebied is benoemt als zijnde van erosiegevoeligheid klasse 1, wat wil zeggen dat het zeer sterk erosiegevoelig is.

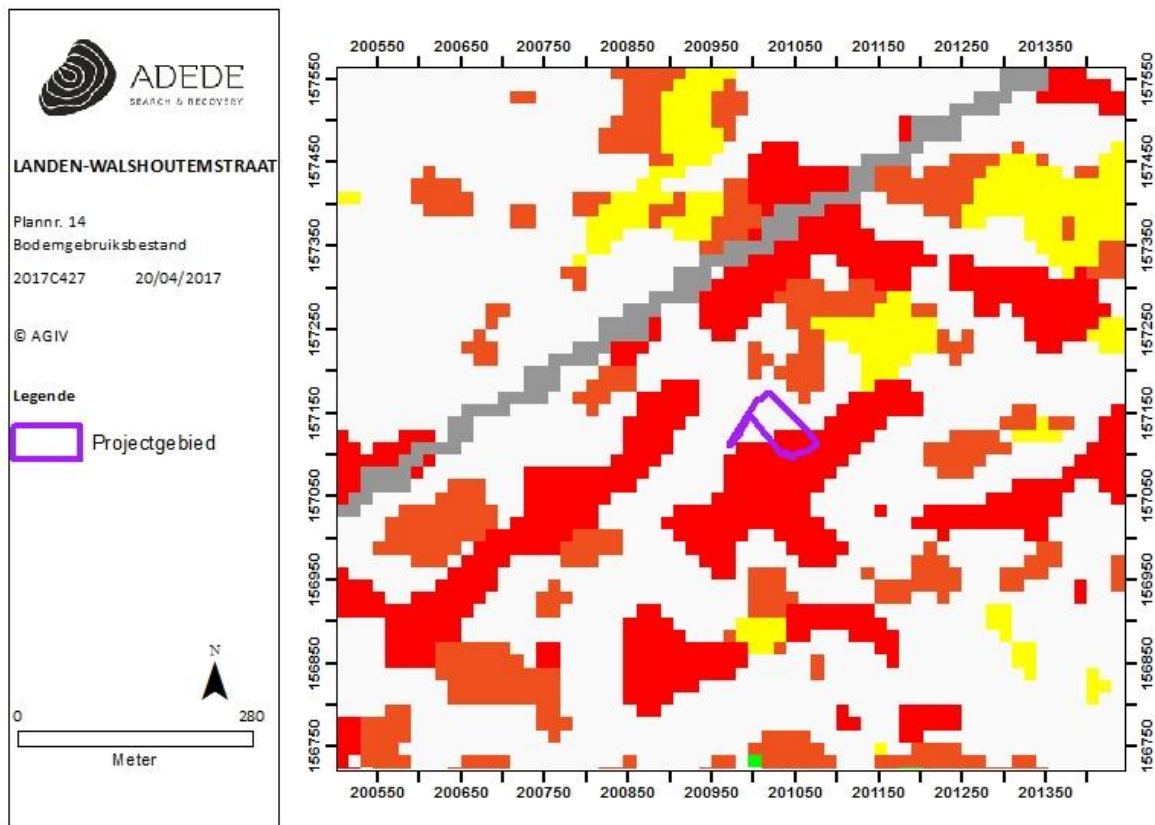

Figuur 8. Situering van het projectgebied op de erosiegevoeligheidskaart.

3.2.4.4 Landgebruik

Om het landgebruik ter hoogte van het onderzoeksgebied na te gaan werd gebruik gemaakt van het bodemgebruiksbestand, opname 2001. Hierop valt te zien dat het onderzoeksgebied als volgt gekarteerd staat:

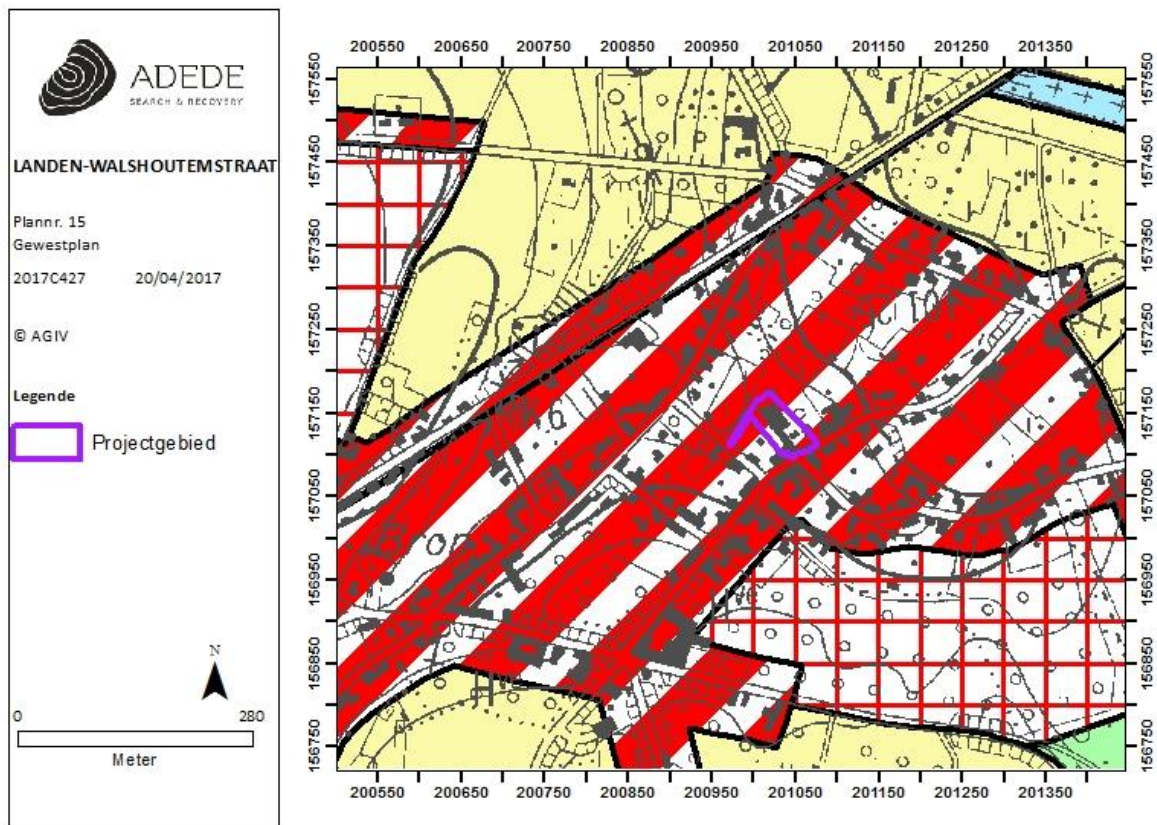
- **Akkerbouw:** Hierbij wordt de bodem gebruikt in rotatiesystemen waarbij jaarlijks gewassen worden geoogst, inclusief braakland. Dit is het grootste deel van het onderzoeksgebied, naar het noordwesten toe.
- **Andere bebouwing:** Bij dit landgebruik is het grootste deel van het gebied bedekt door structuren zoals gebouwen, wegen en artificiële oppervlakten met groene oppervlakten en stukken open bodem. Standaard is tussen 30 en 80% van deze bodem verhard. Dit komt voor in het zuidoosten van het onderzoeksgebied.

Figuur 9. Situering van het projectgebied op het bodemgebruiksbestand.

3.2.4.5 Gewestplan

Het onderzoeksgebied is ingedeeld als woongebied met landelijk karakter op het gewestplan (0102).

Figuur 10. Situering van het projectgebied op het gewestplan.

3.3 Historische situering van het onderzoeksgebied

3.3.1 Algemene historische situering

De naam Walshoutem heeft een Germaanse oorsprong en bestaat uit een samenstelling van 'hulta', hoogstammig bos, en 'haima', woning. Het dorp wordt in de geschiedenis vermeldt als Holtheim (1118), Houthem (1262) en Wals-Houtem (1548). De prefix Wals- werd toegevoegd om het dorp te onderscheiden van andere Houtem en komt oorspronkelijk van 'Waals'.⁵ Walshoutem wordt in 1036 geschonken aan de bisschop van Luik waardoor het hoorde tot het prinsbisdom Luik. De stad Landen waartoe het dorp tegenwoordig hoort, was deel van het hertogdom Brabant. De gezamenlijke geschiedenis van Walshoutem en Landen start in 1795 wanneer de Franse bezetters het kanton Landen oprichten in het Ourthedepartement. In het Koninkrijk der Nederlanden hoort het kanton tot de provincie Luik tot het in de jaren 50 van de 20^e eeuw wordt overgeheveld naar Brabant.⁶

3.3.2 Historisch kaartmateriaal

3.3.2.1 Kaart van Ferraris (1771 – 1778)

In opdracht van Keizerin Maria-Theresia en Keizer Jozef II werden de Oostenrijkse Nederlanden voor het eerst grootschalig en systematisch topografisch gekarteerd. 275 uiterst gedetailleerde topografische kaarten werden geklasseerd volgens bundels en vergezeld van een beschrijvende tekst. Dit alles gebeurde onder leiding van generaal Joseph-Jean-François Graaf de Ferraris (1726-1814). Het resultaat was een Kabinetskaart in drie exemplaren. Het exemplaar, bestemd voor de Oostenrijkse gouverneur Karel van Lotharingen, is heden in bezit van de Koninklijke Bibliotheek Albert I te Brussel. De andere exemplaren bevinden zich in het Rijksarchief in Den Haag en het *Kriegsarchiv* te Wenen.⁷

Het onderzoeksgebied is gelegen in het toenmalige centrum van Walshoutem dat bestond uit enkele straten met verspreide bebouwing. De kerk is gelegen in het westen en ten noorden van het centrum is een watermolen gelegen. In het onderzoeksgebied zelf is bebouwing aanwezig in de westelijke hoek bestaande uit één rechthoekig gebouw met aanliggende tuin. Het noorden van het gebied is in gebruik als weiland met bomenrijen als begrenzing. In de omgeving zijn er drie grote vierkantshoeves te bemerken, twee aan de kerk in het westen en een in het zuidwesten. Gezien de ligging van het stratennetwerk lijkt overeen te stemmen met de daaropvolgende kaarten zoals de Atlas der

⁵ Kempeneers P., 2000, *Leven in Landen, Instituut voor Naamkunde, Leuven.*

⁶ <http://www.ghklanden.be/geschiedenis.html>

⁷ http://www.ngi.be/Common/ferraris_nl.pdf

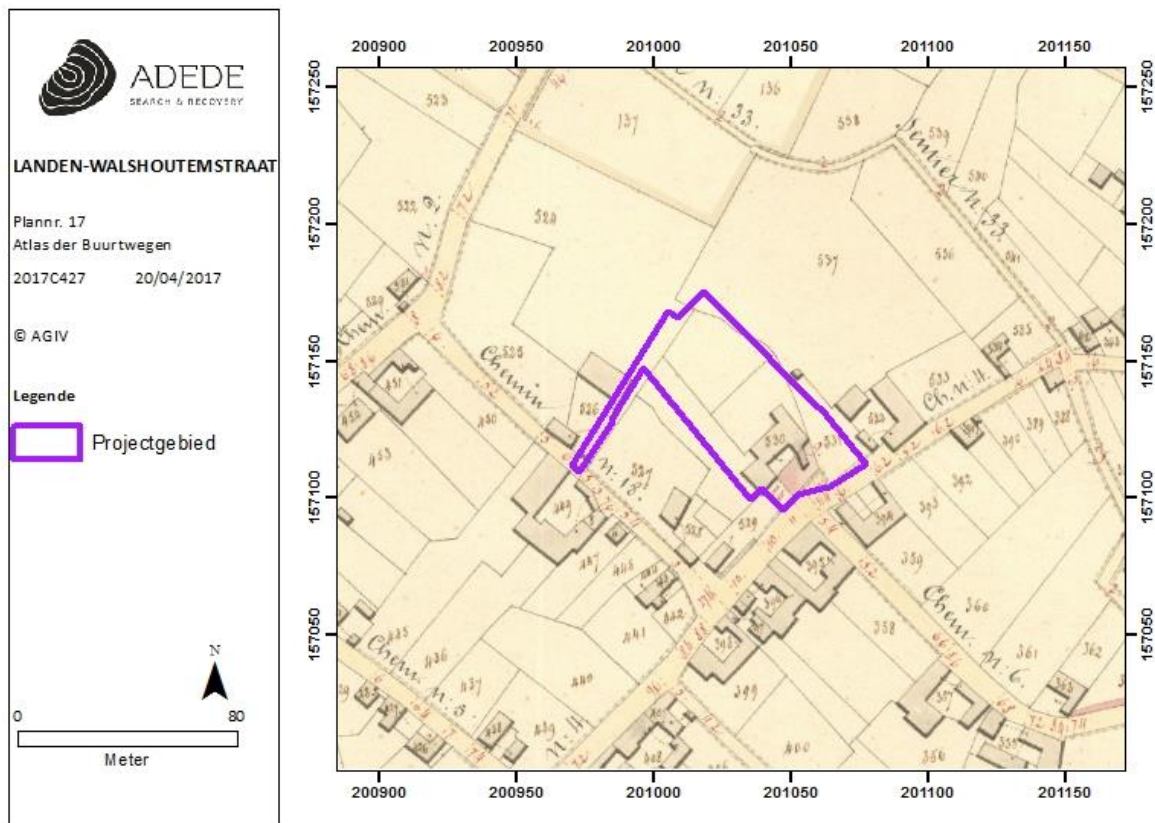
Buurtwegen, Popp & Vandermaelen kaart is het mogelijk dat er zich een verschuiving voordoet op deze kaart en het gebied naar het oosten moet verschoven worden.

Figuur 11. Situering van het projectgebied op de kaart van Ferraris.

3.3.2.2 Atlas der Buurtwegen (1840)

Op de Atlas der Buurtwegen is de bebouwing gesitueerd in het zuidoosten van het gebied en op de lange strook in het westen. Het gebied is gelegen aan de Chemin no. 14 in het oosten en de smalle strook in het westen overlapt deels met de Chemin no. 18. In het westen en noorden stroomt nog steeds een waterloop waar in het noorden een watermolen aan gelegen is. Ten zuiden is Chemin no.6 aangelegd.

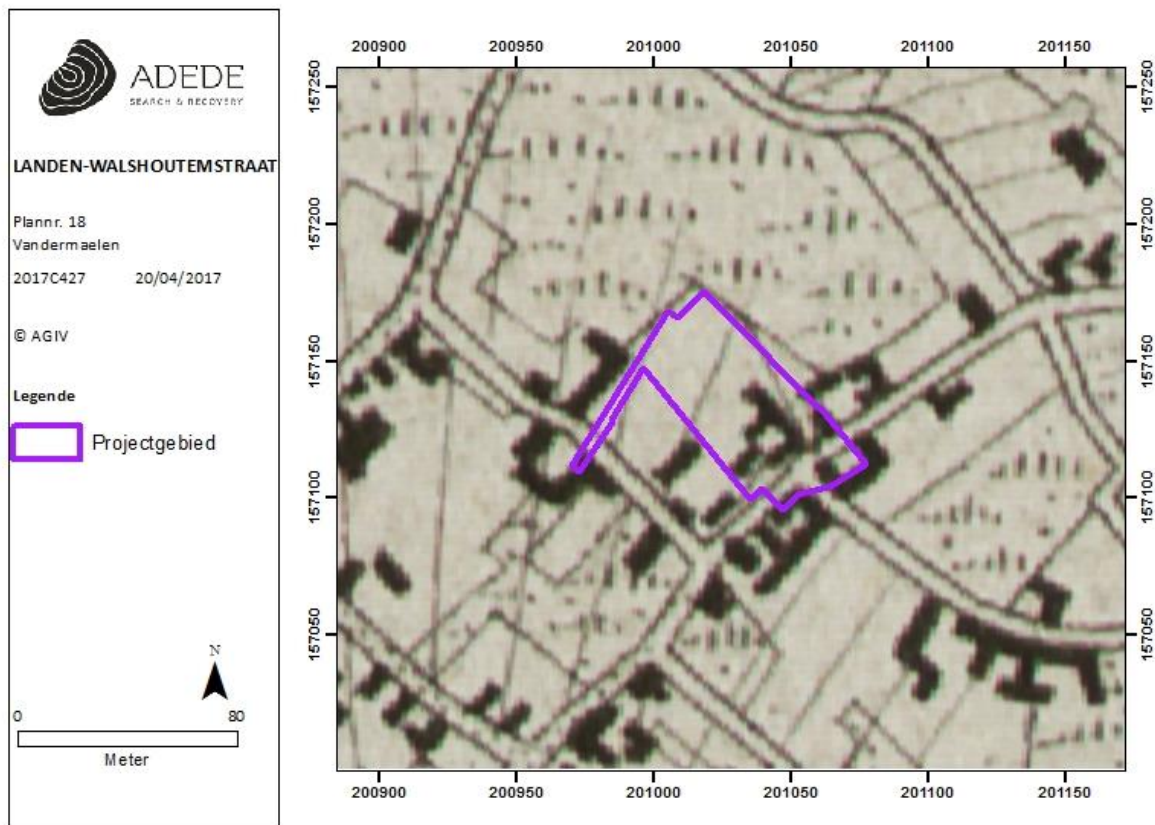

Figuur 12. Situering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen.

3.3.2.3 Topografische kaart van Vandermaelen (1846 – 1854)

Philippe Vandermaelen (1795-1869) is de stichter van het “Établissement géographique de Bruxelles”. Hij publiceerde de eerste uitgave van een topografische kaart van België op metrische schaal. Voordien waren schalen grafisch, of werden ze uitgedrukt in plaatselijke maten (el, vadem, mijl, ...). Hij werkte samen met Paul Gérard, die na het vertrek van de Hollanders in 1830, in het bezit gebleven was van de punten van tweede en derde orde van de triangulatie van Erzey. Hij maakte verschillende kaarten van België op basis van dit geodetische net en volgens de gewijzigde projectie van Flamsteed.

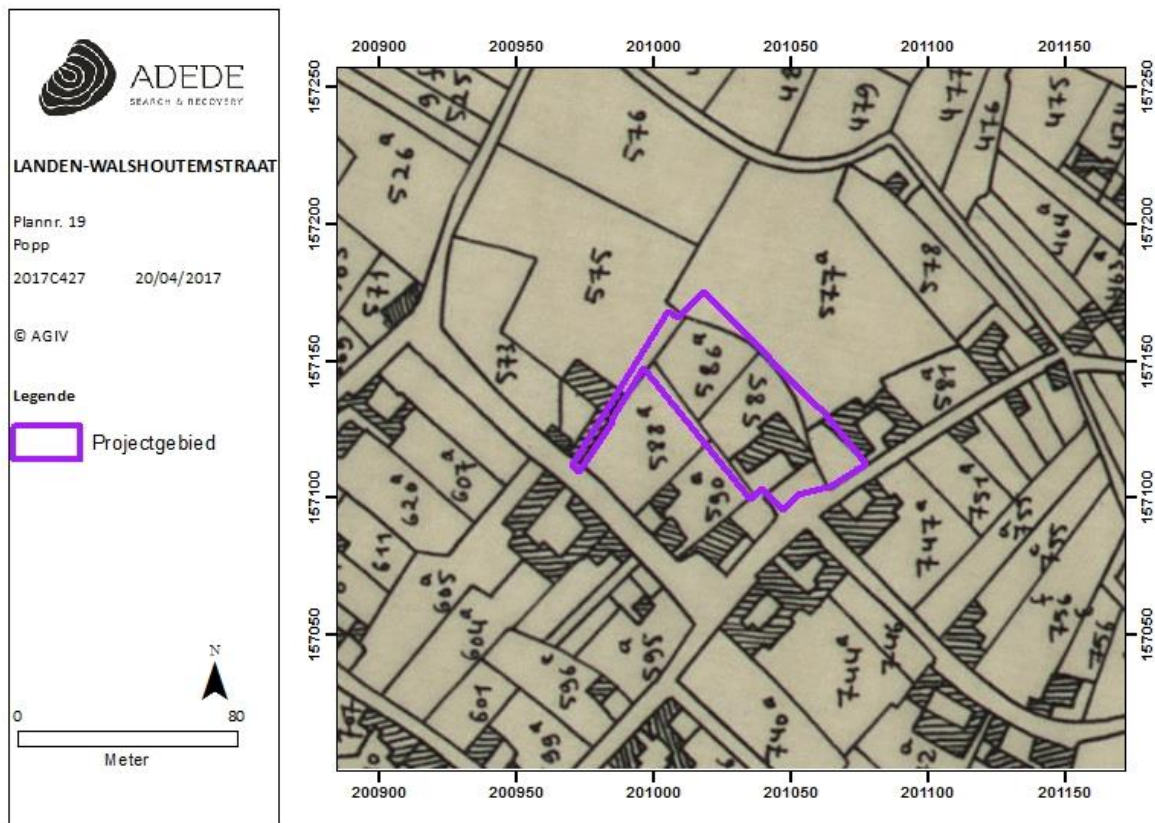
Op de kaart van Vandermaelen overlapt het gebied beide wegen en ook delen van de gebouwen aan de overkant van de straat. Het noordelijke deel is onbebouwd en mogelijks in gebruik als akkerland. De kaart beeldt ook af dat het gebied zich bevindt op het einde van een helling.

Figuur 13. Situering van het projectgebied op de kaart van Vandermaelen.

3.3.2.4 Kaart van Popp (1842 – 1879)

De bebouwing op het onderzoeksgebied is gelijk aan deze afgebeeld op de kaart van Popp, namelijk in het zuidoosten en op de strook in het westen. Voorts toont de kaart geen significante verschillen.

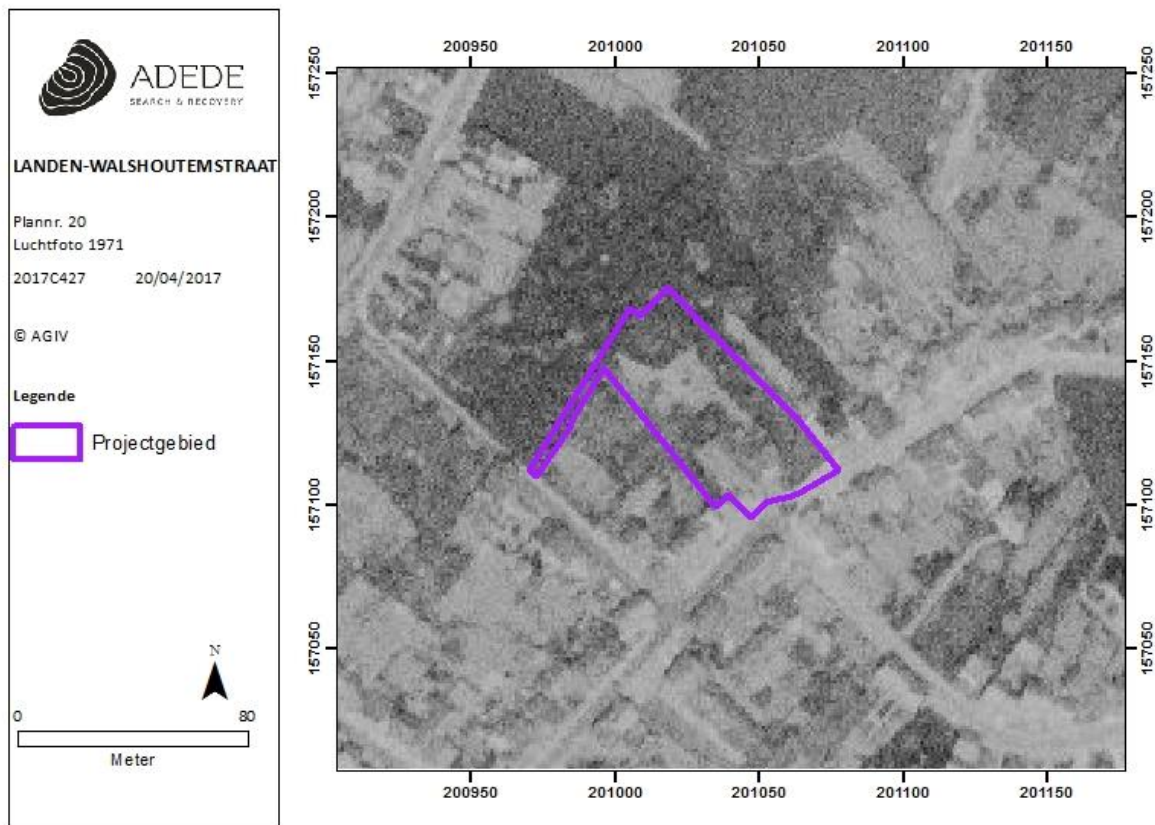

Figuur 14. Situering van het projectgebied op de kaart van Popp.

3.3.2.5 Luchtfoto's 1971

Op de luchtfoto van 1971 zijn grote delen van het gebied bebost, voornamelijk in het noorden, westen en oosten. Het centrale en zuidelijke deel lijkt al bebouwd te zijn.

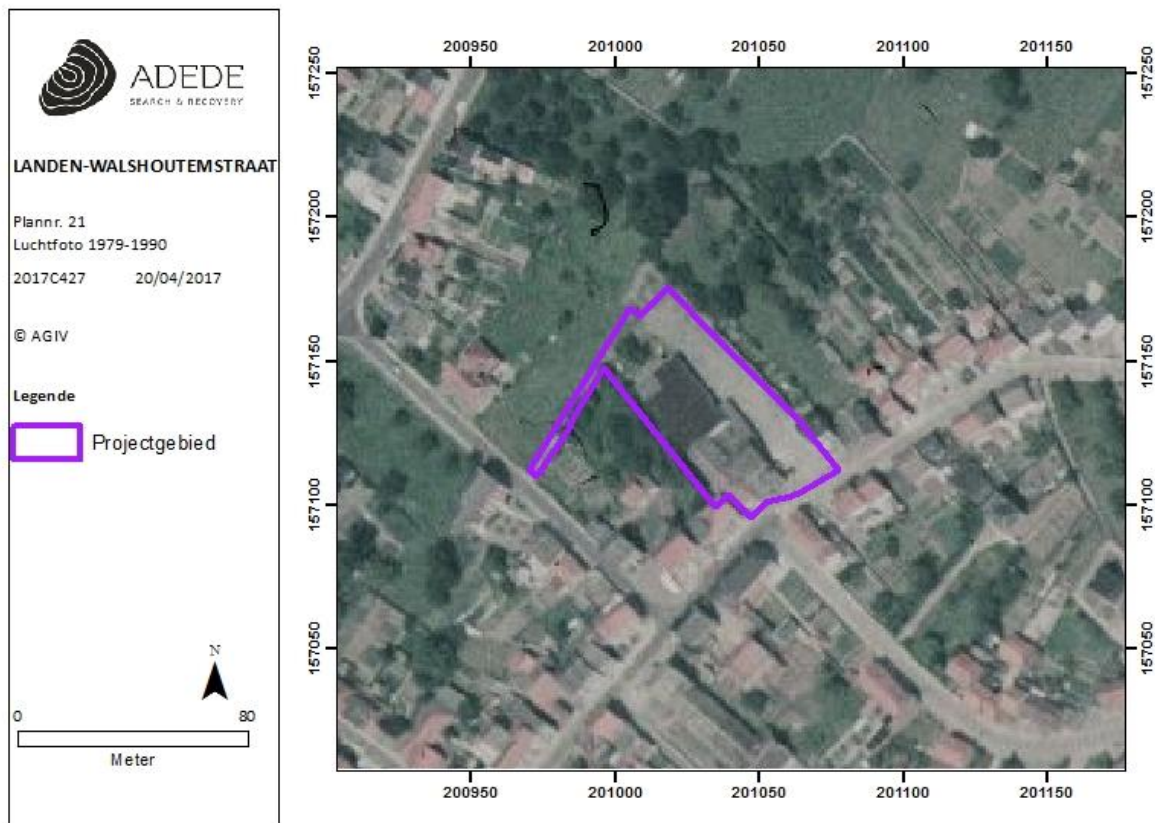

Figuur 15. Situering van het onderzoeksgebied op de orthofoto uit 1971

3.3.2.6 Luchtfoto's 1979-1990

Het bosgebied is op deze foto helemaal verdwenen. In het westen is het wegje op de lange strook reeds aanwezig. Het centrale en zuidelijke gedeelte is compleet bebouwd met wat lijkt op loodsen en in het noorden en oosten zijn de gronden verhard. Achter de gebouwen is een boom aanwezig.

Figuur 16. Situering van het onderzoeksgebied op de orthofoto uit 1979 - 1990

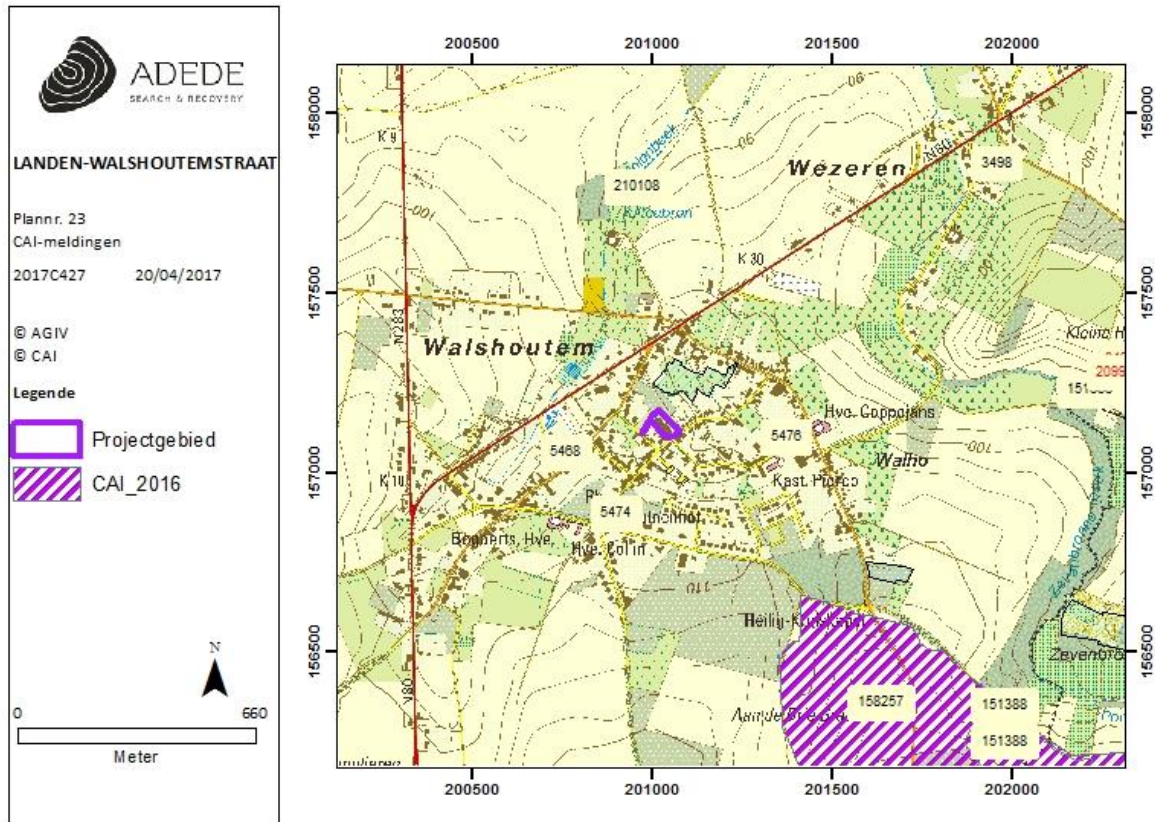
3.3.2.7 Luchtfoto's 2014

De bestaande bebouwing op het terrein is compleet verdwenen, enkel de boom is nog aanwezig.

Figuur 17. Situering van het onderzoeksgebied op de orthofoto uit 2014

3.4 Archeologische situering van het projectgebied

Figuur 18. Situering van enkele CAI locaties in de omgeving van het projectgebied.

3.4.1 Late middeleeuwen

CAI locatie 5468

Op deze locatie 250 m ten westen van het onderzoeksgebied staat de huidige moderne kerk van Walshoutem. Deze heeft twee bekende voorgangers, namelijk uit de late middeleeuwen en de Nieuwe Tijd. De eerste had een massieve kerktoeren met een vierkantig grondplan en had geen doorgang van het gelijkvloers naar het schip. Dit duidt op een defensieve bedoeling. Deze laatmiddeleeuwse kerk werd afgebroken in 1768 en herbouwd in 1772. Deze kerk stammende uit de 18^e eeuw werd in 1969 afgebroken om plaats te maken voor de huidige kerk.⁸

⁸ <https://cai.onroerendergoed.be/locatie/5468>

CAI locatie 158257

Op de nu grotendeels afgegraven Stepsheuvel vond in 1213 de Slag bij Steps plaats. Deze locatie op 650 m zuidoostelijk van het onderzoeksgebied was de plaats waar de Luikse legers onder leiding van prins-bisschop Hugo II van Pierrepont en Lodewijk II van Loon en de Brabantse legers onder hertog Hendrik slag leverden. Aangezien de heuvel bijna volledig afgegraven is, wordt verondersteld dat de meeste sporen van de veldslag verdwenen zijn.⁹

3.4.2 Nieuwe Tijd

CAI locatie 5474

De Hoeve Dirick op 300 m van het onderzoeksgebied is waarschijnlijk een adbijhoeve van de abdij van Aulne, in het huidige Henegouwen. Het is een vierkantshoeve en de huidige gebouwen kunnen gedateerd worden in de 18^e eeuw aan de hand van de jaartallen 1739 en 1774 die op de hoeve teruggevonden werden.¹⁰

CAI locatie 5476

Ook op deze locatie was een hoeve gelegen, namelijk de Hoeve Ulens die stamt uit de eerste helft van de 18^e eeuw.¹¹

CAI locatie 210108

Locatie 210108 is gelegen op 650 m ten noorden van het onderzoeksgebied. Het bevatte in de 18^e eeuw een watermolen die tegenwoordig verdwenen is.¹²

Bouwkundig relict.

ID: 43456

Gesloten hoeve met rechthoekige binnenplaats uit de 18de eeuw. Grote schuur gelegen tegenover de toegangspoort (1739?). Stallingen en dienstgebouwen bakenen de korte zijde af, terwijl de

---

⁹ <https://cai.onroerendergoed.be/locatie/158257>

¹⁰ <https://cai.onroerendergoed.be/locatie/5474>

¹¹ <https://cai.onroerendergoed.be/locatie/5476>

¹² <https://cai.onroerendergoed.be/locatie/210108>

woonvertrekken zich in het verlengde van de poort bevinden; aanpalende, dichtgemetselde poort gedateerd 1774. Boerenburgerhuis met twee verdiepingen voorzien van rechthoekige ramen op de eerste en steekboogvensters op de tweede verdieping. Overigens gedeeltelijk verbouwd. De ruimte van het grote erf werd verstoord door de oprichting van allerlei bijgebouwtjes¹³.

3.4.3 Archeologisch onderzoek

Op een afstand van amper 50 meter van het onderzoeksgebied werd door Studiebureau archeologie in 2017 archeologisch onderzoek verricht met ingreep in de bodem op een projectgebied met een totale oppervlakte van 1.41 ha. Hier werden in totaal 10 sleuven aangelegd. Tijdens dit onderzoek werden er 24 antropogene sporen aangetroffen die niet konden gelinkt worden aan een structuur en recent waren van oorsprong. Tijdens dit onderzoek werd de bodemopbouw eveneens in kaart gebracht. Op een afstand van ongeveer 60m ten noorden van het onderzoeksgebied aan de Walshoutemstraat werd een profielput gegraven waarbij vastgesteld werd dat er zich een dunne laag teelaarde bevond gevolgd door een laag bruine zandleem en een laag lichtgrijsbruine zandleem . Deze leemlagen rusten op een laag lichtgele zand , een laag donkergele zandleem , een laag geel-lichtblauwe leem , een laag geel-lichtblauwe brokkelige zandleem , een laag blauwe klei en tenslotte een laag gele kleiige leem. Vermoedelijk gaat het om leempakketten die afgespoeld zijn en zich op tertiaire lagen bevinden¹⁴.

---

¹³ <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/43456>

¹⁴ VANDERGINST, V., SMEETS, M., 2013

4 Besluit

4.1 Besluit gespecialiseerd publiek

Archeologische waardering

Het bureauonderzoek heeft niet met sluitende zekerheid aangetoond dat er zich archeologische restanten binnen de contouren van het onderzoeksgebied bevinden. Wel is het er in geslaagd aan de hand van de geraadpleegde bronnen een verwachtingspatroon naar voren te schuiven.

De meest recente bebouwing, ondertussen opnieuw verwijderd, is niet de eerste die zich voordoet binnen de contouren van het onderzoeksgebied. Historische kaarten, die terug gaan tot de 18^e eeuw hebben aangetoond dat er zich hoogstwaarschijnlijk bebouwing in de vorm van woningbouw heeft voorgedaan in het zuidoosten aan de straatzijde.. Deze bebouwing laat verschillende bouwfases vermoeden zoals weergegeven op de historische kaarten.

Voor de oudere periodes zijn er geen specifieke indicaties die de aan- of afwezigheid kunnen aantonen. Wel kan vermoed worden dat de landschappelijke ligging van het onderzoeksgebied op een laagte, nog steeds gekend als overstromingsgevoelig¹⁵ minder interessant was naar bewoning en occupatie toe in de oudste periodes, gaande van steentijden, metaaltijden tot de Romeinse periode en dat de voorkeur zal gegeven worden aan hoger gelegen gebieden in de nabije omgeving. Uitsluiten op basis van deze gegevens is echter niet mogelijk. Getoetst aan het naburig proefsleuvenonderzoek uitgevoerd in 2013, kan men stellen dat er een eerder lage verwachting bestaat tot het aantreffen van restanten uit deze periodes.

Gezien er zich enkel bebouwing voordoet aan de zuidoostelijke zijde moet er een archeologische verwachting gesteld worden naar het potentieel aantreffen van grondsporen. Hiervoor wordt een algemene verwachting geponeerd.

Potentieel tot kennisvermeerdering

Het potentieel tot kennisvermeerdering bij verder onderzoek wordt enigszins beperkt. Enerzijds door de verschillende bouwfases, zoals vast te stellen op de historische kaarten waarbij de laatste bebouwing, zichtbaar op de luchtfoto's de bodem reeds grondig geroerd heeft. Bijkomend is de laatste bebouwing reeds gesloopt waarbij de funderingen ook verwijderd werden en er dus een grondige verstoring van het bodemarchief kan aangenomen worden. Bijkomend richt de archeologische verwachting zich voornamelijk tot het aantreffen van grondsporen ter hoogte van het

---

¹⁵ <https://www.geopunt.be>

centrale en noordelijke deel van het terrein die eveneens kunnen aangetast zijn door de voorgaande bebouwing en verharding, zeker wanneer gekoppeld aan de bodembeschrijving van Studiebureau - Archeologie. De verschillende bouwfases in samenhang met slechts een algemeen verwachtingsmodel, de sloop van deze laatste bouwwerken en de bestaande verharding beperken het potentieel tot kennisvermeerdering bij verder onderzoek.

Afweging verder onderzoek

Teneinde een antwoord te kunnen bieden op de gestelde onderzoeksvragen en het feit dat de aan- of afwezigheid van archeologische sites en restanten niet ontegensprekelijk werden aangetoond, dient een afweging gemaakt te worden naar de noodzaak, nut, schadelijkheid en efficiëntie van verder onderzoek.

Volgens de CGP, “§5.3 Bepalen van de onderzoeksstrategie” dienen vier criteria in overweging genomen te worden voor het bepalen van de verdere onderzoeksstrategie: Mogelijk, nuttig, schadelijk en noodzakelijk. Hoewel vervolgonderzoek noodzakelijk wordt geacht, zijn niet alle mogelijke onderzoekstechnieken noodzakelijk uit te voeren.

Om de verstoringsgraad van de bodem ter hoogte van het onderzoeksgebied na te gaan kan een landschappelijk bodemonderzoek uitgevoerd worden ter hoogte van de geplande werken. Dit dient te gebeuren met het oog op het vaststellen van de opbouw en ontstaansgeschiedenis van de ondergrond en het landschap. Aan de hand van een verkennend en/of waarderend archeologisch booronderzoek kan de aanwezigheid en de staat van mogelijk aanwezige archeologische sporen worden nagegaan. Gezien de grote oppervlakte is een booronderzoek hier niet opportuun, een bijkomende reden is dat bodemonderzoek zijn potentieel ten volle benut op steentijdsites, aangezien hier geen specifieke verwachting naar bestaat, dient er gekeken te worden naar andere methodieken. Een landschappelijk bodemonderzoek verschaft tevens niet voldoende informatie voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen. Hetzelfde geldt voor een verkennend en/of waarderend archeologisch booronderzoek. Om hier dus voldoende informatie te verzamelen dient een combinatie van beide technieken te worden toegepast, wat hier weinig efficiënt is.

Geofysisch onderzoek (GPR) biedt mogelijkheden om een zicht te krijgen in de verticale bodemopbouw en mogelijk aanwezige massieve resten zonder een ingreep in de bodem uit te voeren. Met behulp van magnetometrie kunnen ook metalen objecten in de bodem worden opgespoord. Geofysisch onderzoek heeft echter als nadeel de hoge kostprijs, die hier niet opweegt tegenover de mogelijke hieruit voortvloeiende kenniswinst, alsook de complexe verwerking van de gegevens en het feit dat de verkregen data tevens door bijkomend veldwerk, met bodemingrepen, dient gestaafd te worden.

Een laatste mogelijkheid om de diepte van het archeologische niveau te bepalen is door middel van proefsleuven en/of -putten. Hierdoor kan tevens een inzicht verkregen worden in de aard, en staat, van de eventueel aanwezige resten in het projectgebied en de verstoringsgraad van de bodem.

Een combinatie van de onderzoekstechnieken is hier niet noodzakelijk en weinig opportuun.

Teruggekoppeld aan de recente verstoringen, veroorzaakt tijdens de afbraak van de laatste bebouwing, de algemene doch lage verwachting waarbij de trefkans bepaald wordt door de grootte van het onderzoeksgebied in verhouding met de kosten die verder onderzoek met zich meebrengt, laat ADEDE bvba besluiten dat deze kosten niet opwegen tegen het beperkte kennisvermeerderingspotentieel van het onderzoeksgebied.

4.2 Besluit breed publiek

De bouwheer wenst op de betrokken percelen een verkavelingsaanvraag te bekomen. Naar aanleiding van deze aanvraag werd ADEDE bvba aangesteld om een archeologische waardering van het onderzoeksgebied te maken. Dit onderzoek toonde aan dat er zich vermoedelijk restanten van bewoning met zekerheid tot in de 19^e eeuw, maar mogelijks ouder bevonden aan de straatzijde van de Walshoutemstraat. De verwachting tot het aantreffen van restanten van deze bebouwing wordt echter heel laag ingeschat door de bouw en de sloop van de meest recente bebouwing met achterbouw. Er ontstaat met andere woorden een beperkt aandeel ongeroerde delen op het terrein. Hierdoor acht ADEDE bvba verder onderzoek niet in verhouding met de kosten die dit met zich meebrengt.

5 Bibliografie

Bogemans F., 2005, Legende overzichtskaart quartairgeologie Vlaanderen, Vrije Universiteit Brussel, Brussel.

Bogemans F., 2007, Toelichting bij de quartairgeologische kaart, kaartblad 33, Sint Truiden, Vrije Universiteit Brussel, Brussel.

Kempeneers P., 2000, Leven in Landen, Instituut voor Naamkunde, Leuven.

VANDERGINST, V., SMEETS, M., Archeo-rapport 153 Het archeologisch vooronderzoek aan de Walhostraat te Walshoutem, 2013.

Internetbronnen:

<https://dov.vlaanderen.be/dovweb/html/index.html>

<https://dov.vlaanderen.be/dovweb/html/pdf/StTruiden33Qweb.pdf>

<http://www.ghklanden.be/geschiedenis.html>

<https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/158257>

<https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/5474>

<https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/5476>

<https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/210108>

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/43456>

<https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/5468>

<http://www.ghklanden.be/geschiedenis.html>

http://www.ngi.be/Common/ferraris_nl.pdf

6 Lijst van plannen

0001	Projectgebied op topografische kaart.	1:1	digitaal	20/04/2017
0002	Projectgebied op orthofoto uit 2016	1:1	digitaal	20/04/2017
0003	Projectgebied op GRB kaart (kadastrale gegevens).	1:1	digitaal	20/04/2017
0004	Gekende verstoorde zones	1:1	digitaal	20/04/2017
0005	Inplantingsplan van de bestaande toestand	1:1	digitaal	20/04/2017
0006	Inplantingsplan van de geplande toestand	1:1	digitaal	20/04/2017
0007	Projectgebied op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen II, Digitaal terreinmodel, raster 1m.	1:1	digitaal	20/04/2017
0008	Projectgebied op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen II, Digitaal terreinmodel, raster 1m (detail).	1:1	digitaal	20/04/2017
0009	Projectgebied op de tertiair geologische kaart	1:50000	digitaal	20/04/2017
0010	Projectgebied op de quartair geologische kaart	1:200000	digitaal	20/04/2017
0011	Projectgebied op de bodemtypekaart	1:1	digitaal	20/04/2017
0012	Projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart per perceel	1:1	digitaal	20/04/2017
0013	Projectgebied op de erosiegevoeligheidskaart der Vlaamse gemeenten	1:1	digitaal	20/04/2017
0014	Projectgebied op het bodemgebruiksbestand (opname 2001)	1:1	digitaal	20/04/2017
0015	Projectgebied op het gewestplan	1:1	digitaal	20/04/2017
0016	Projectgebied op de Ferraris kaarten	1:11520	analoog	20/04/2017
0017	Projectgebied op de Atlas der Buurtwegen	1:3000	analoog	20/04/2017
0018	Projectgebied op de topografische kaart van Vandermaelen	1:20000	analoog	20/04/2017
0019	Projectgebied op de Poppkaart	1:5000	analoog	20/04/2017
0020	Projectgebied op luchtfoto uit 1971	1:1	digitaal	20/04/2017
0021	Projectgebied op luchtfoto uit 1979-1990	1:1	digitaal	20/04/2017
0022	Projectgebied op luchtfoto uit 2014	1:1	digitaal	20/04/2017
0023	CAI-meldingen ten opzichte van het onderzoeksgebied	1:1	digitaal	20/04/2017

7 Lijst van figuren

Figuur 1. Situering van het projectgebied op het DHMVII, digitaal terreinmodel 1m.....	- 16 -
Figuur 2. Situering van het projectgebied op het DHMVII, digitaal terreinmodel 1m (detail).	- 17 -
Figuur 3. Hoogteprofielen van het projectgebied.....	- 18 -
Figuur 4. Situering van het projectgebied op de tertiair geologische kaart.....	- 19 -
Figuur 5. Situering van het projectgebied op de quartair geologische kaart.....	- 20 -
Figuur 6. Situering van het projectgebied op de bodemtypekaart.	- 22 -
Figuur 7. Situering van het projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart.....	- 23 -
Figuur 8. Situering van het projectgebied op de erosiegevoeligheidskaart.....	- 24 -
Figuur 9. Situering van het projectgebied op het bodemgebruiksbestand.	- 25 -
Figuur 10. Situering van het projectgebied op het gewestplan.	- 26 -
Figuur 11. Situering van het projectgebied op de kaart van Ferraris.....	- 28 -
Figuur 12. Situering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen.....	- 29 -
Figuur 13. Situering van het projectgebied op de kaart van Vandermaelen.	- 30 -
Figuur 14. Situering van het projectgebied op de kaart van Popp.....	- 31 -
Figuur 15. Situering van het onderzoeksgebied op de orthofoto uit 1971.....	- 32 -
Figuur 16. Situering van het onderzoeksgebied op de orthofoto uit 1979 - 1990.....	- 33 -
Figuur 17. Situering van het onderzoeksgebied op de orthofoto uit 2014.....	- 34 -
Figuur 18. Situering van enkele CAI locaties in de omgeving van het projectgebied.	- 35 -